

OPONENTSKÝ POSUDEK

Řešitel: Bc. **Martina Demaj**

Název diplomové práce: **Integrita u seniorů**

Diplomová práce určuje jako předmět svého výzkumného záměru popis podob a zdrojů integrity u seniorů. K dosažení tohoto cíle byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru se třemi informanty (91, 75 a 83 let) z Domova sv. Alžběty v Brně. Práce se hlásí ke kvalitativnímu přístupu za pomoci interpretativní fenomenologické analýzy, což se přímo projevuje v předložených výsledcích. V nich autorka nejprve analyzuje individuální případy a následně se dopracovává k sedmi společným a třem specifickým tématům. Práce se tedy zaměřuje na popis jednotlivých projevů integrity a snaze vyhledat obecnější prvky, které autorka posléze dává do kontextu dostupné literatury.

Silné stránky práce

Integritu jako jeden z možných finálních postojů k životu je složité striktně definovat. Studentka však v teoretické části představila stručné, ale ucelené vymezení, kde se pravděpodobně projevuje její dlouhodobější zaměření na téma. Uplatněná teorie pochází z často citovaného E. H. Eriksona, ale také z oblasti psychometrického zkoumání rysů, pozitivní psychologie, klinické psychologie či psychologie práce. Teoretický úvod je v této práci pro jednu zpracován kondenzovaně a věcně, což je osvěžující. Z práce je zřejmé, k čemu směřuje a proč je téma duševní integrity ve stáří podstatným fenoménem.

Výzkumná část práce přehledně představuje logiku postupu a v zařazených kapitolách je možné nalézt zásadní metodologické kroky. Rád bych zde, např. oproti řadě bakalářských prací, ocenil přiložení okruhů otázek rozhovorů a na poměry detailní rozvedení postupu analýzy dat. Obzvláště přiložená schémata témat dávají možnost nahlédnout do autorčina uvažování. Pojmenování kroků procedury z pozice fenomenologické analýzy sice působí někdy trochu didakticky, na druhou stranu přesvědčuje o tom, že studentka má zázemí v určité metodě kvalitativního přístupu. Z textu jsem byl následně přesvědčen, že dokáže tyto teoretické principy i prakticky aplikovat. Zahrnutí pasáže o etice studie je jenom plusem. Metodologie práce je adekvátní ke stanoveným výzkumným otázkám a vhodně vybraná.

Samotné provedení výzkumu poukazuje k interpretační citlivosti studentky. Předložené úryvky dat jsou relevantní, rozbor je vypointovaný a práce opravdu sleduje princip hermeneutického uzavření. Studentka se pohybovala na obecnější i specifitější úrovni teoretické explanace, určila kategorie i jejich podtémata. Výsledky výzkumu jsou věrohodné, smysluplné, opřené o data. V souhrnu byla analýza dat provedena kvalitně, ale s určitými slepými místy rozebíranými níže. Diskuse a závěry práce chápu jako přiměřeně interpretované. Vzhledem k širší tematice otevíraných pojmech integrita (celost různých aspektů psychického dění) se autorce povedlo podnětné propojení s širší poznatkovou základnou.

Slabiny práce

V představení úskalí práce budu postupovat dle vnímané důležitosti. Přidávám, že jde spíše o upozornění na slabší místa pro budoucí zlepšení.

Asi nejpodstatnější úskalím je datová nasycenost. Studentka v práci zmiňuje případovou hloubku, s níž IFA pracuje. Trojice rozhovorů je ale nanejvýš průměrné časové délky (bez uvedení tohoto údaje). Do svého vzorku mohla zařadit ještě další informanty, zpracovat opakované rozhovory s identickými subjekty nebo triangulovat za pomoci dalších metod. Kde v jiných pracích nalezneme desítky stran přepisu rozhovorů, zde najdeme mnohem méně (cca 20 stran). Práce tedy mohla být ve svém designu extenzivnější a studentka pracovala s poměrně omezeným množstvím dat, pokud se jedná o celkový přepis. Ponechávám na komisi, nakolik je takový obnos úsilí se sběrem dat brán jako adekvátní. To uvádím s vědomím vysokého věku informantů a současné situace, která mohla komplikovat přístup ke skupině, pokud byl sběr dat spíše pozdní.

Výše zmíněné má i pravděpodobný vliv na výsledky, kdy je analýza víceméně v pořádku, ale vedena s přílišnou důvěrou ve zkratkovitá vyjádření informantů. Práci trochu chybí, častými slovy vedoucího práce studentky, „hermeneutika nedůvěry“, tedy jistý odstup a kontrolovaná skepse. Výrok na s. 75 je příkladový: „Tyto rozhovory jsou pro nás zkoncentrované životní esence a je v nich skryta nekonečná životní energie a moudrost.“ Obdobně nám dozajista nemusí být jasné, co je úspěšné stárnutí, přestože se domníváme, že jsme na takovou osobu narazili (s. 19). Nadšení do kvalitativního výzkumu a pozitivních aspektů tématu vedlo místy k opomenutí některých případně problematických jevů. V samotné teorii se u jevu integrity trochu zapomíná na její roli sociálně podmíněného ideálu. Je možné být koherentně nemorální, pesimistický, sobecký, ale být v naprostém souladu s vlastním hodnotovým systémem? To zmiňuji jen jako příklad určité kritičnosti, která se mohla dále projevit v interpretaci. Výběr respondentů proběhl na základě výběru personálu zařízení. Mohl být tento výběr nějak deformován sociální desiderabilitou konceptu úspěšného stárnutí atd.? Nejsou vyjádření informantů spíše deklarovanými postoji a rétorickými figurami vůči značně mladší výzkumnici. Vůbec neříkám, že ano, ale více kritické uvažování by práci svědčilo.

U výsledků práce je trochu škoda, že jedinečná témata, která příznačně vyjadřují respondenty, nebyla zase zpětně vztažena k tématům obecným. Nedošlo zde k vyjádření individuální konfigurace kategorií případů, např. u pana K se projevuje hlavně téma pracovní aktivity, morálního řádu, ale o trochu méně vztahové orientace. Také bych váhal, jestli zůstat u pojmu „téma“ a nenazvat jej více psychologicky jako „hodnotová orientace“, kde by byly právě odlišnosti informantů více vidět (integrita osobní disciplínou, hravým optimismem nebo afiliativní generativitou). Jde o drobnosti.

Přes kondenzovanost teoretické části by neškodilo uvést závěrečnou sumarizaci a zhodnocení různých poznatků/definic, následně je propojit s výzkumnou otázkou.

Posledně bych se chtěl vyjádřit k formální stránce. Práce je srozumitelně a přehledně psaná. Autorka se však dopouští chyb v citační normě, kdy některé jsou zásadnější (neuvádění stránek u přímých citací) a jiné drobnější (nadužívání sekundárních citací a drobné formátové chyby). Práci by velmi přilepšilo vyškrtnutí plurálu, pokud ji tedy autorka nezpracovala v týmu, což asi nikoliv. Obraty jako „náš výzkum“ není vhodné, první osoba nebo pasivum je vhodnější. Plurál nechat pro vznášení obecných otázek atd. Práce také obsahuje nepravděpodobné chyby v interpunkci (spojka *jako* nebo obrat *a to*) – jen námět na zlepšení v oblasti, kde má skoro každý rezervy.

Kontrola plagiátorství

Systém Turnitin našel shodu (<5 %) se 7 dokumenty, jde však pouze o některé citace a odkazy na zdroje. Práce nejeví známky plagiátu.

Dotazy k obhajobě

Vzhledem k uvedenému bych se studentky rád během obhajoby vyptal na odlišné styly nebo formy integrity u jednotlivých informantů z hlediska její klasifikace. Pokud by analyzovala jednotlivé osoby svými sedmi kategoriemi (třeba z hlediska míry či kvalitativních odlišností aktivity, prožívání, důvěry...), jak by profily jednotlivců vypadaly?

Závěr

Diplomová práce *Integrita u seniorů* prokazuje znalosti studentky ohledně kvalitativní metodologie a také její schopnost výzkum tohoto druhu na solidní úrovni zpracovat. Práce přes drobné nedostatky splňuje požadavky kladené na obdobné publikace a s radostí ji **doporučuji k obhajobě**.

Navrhované hodnocení: výborně – velmi dobře

V Praze dne 21. 5. 2020

Mgr. Ondřej Hrabec, Ph.D.